

**Η΄ Παγκύπριος Μαθητικός Διαγωνισμός Γυμνασίων
στην Αρχαία Ελληνική Γλώσσα:
Φιλῶ πατρίδα**

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β΄

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

1. Αισχύλος, Πέρσαι 402-405, μετάφρ. Ι. Ν. Γρυπάρης

*ἽΩ παῖδες Ἑλλήνων, ἴτε,
ἐλευθεροῦτε πατρίδ', ἐλευθεροῦτε δὲ
παῖδας, γυναῖκας, θεῶν τε πατρῶων ἔδη,
θήκας τε προγόνων· νῦν ὑπὲρ πάντων ἀγών.*

Εμπρός, των Ελλήνων
γενναία παιδιά! να ελευθερώσετε πατρίδα,
τέκνα, γυναίκες και των πατρικών θεών σας
να ελευτερώστε τα ιερά και των προγόνων
τους τάφους· τώρα για όλα 'ναι που πολεμάτε.

2. Αισχύνης, Κατὰ Κτησιφῶντος 175, μετάφρ. Α. Ι. Γιαγκόπουλος

*Ὁ γὰρ Σόλων ὁ παλαιὸς νομοθέτης ἐν τοῖς αὐτοῖς ἐπιτιμίοις ᾤετο δεῖν ἐνέχεσθαι τὸν
ἀστράτευτον καὶ τὸν λελοιπότα τὴν τάξιν καὶ τὸν δειλὸν ὁμοίως· εἰσὶ γὰρ καὶ δειλίας
γραφαί. Καίτοι θαυμάσειεν ἄν τις ὑμῶν εἰ εἰσὶ φύσεως γραφαί. Εἰσίν. Τίνος ἔνεκα; ἴν'
ἕκαστος ἡμῶν τὰς ἐκ τῶν νόμων ζημίας φοβούμενος μᾶλλον ἢ τοὺς πολεμίους, ἀμείνων
ἀγωνιστῆς ὑπὲρ τῆς πατρίδος ὑπάρχη.*

Ο Σόλων, ο παλαιός νομοθέτης, πίστευε ότι ο ανυπότακτος, ο λιποτάκτης και ο δειλός πρέπει να τιμωρούνται με την ίδια ποινή χωρίς εξαίρεση· γιατί υπάρχουν και δικαστικές διώξεις για δειλία, αν και θα εκπλησσόταν κάποιος από σας αν υπάρχουν δικαστικές διώξεις για φυσικά ελαττώματα. Για ποιο σκοπό; Για να γίνεται ο καθένας μας καλύτερος υπερασπιστής της πατρίδας, φοβούμενος περισσότερο τις από τους νόμους τιμωρίες παρά τους εχθρούς.

3. Αισχύνης, Κατὰ Τιμάρχου 1.6, μετάφρ. Γ. Κορδάτος & Η. Ηλιού

*Προσῆκιν δὲ ἔγωγε νομίζω, ὅταν μὲν νομοθετῶμεν, τοῦθ' ἡμᾶς σκοπεῖν, ὅπως καλῶς
ἔχοντας καὶ συμφέροντας νόμους τῇ πολιτείᾳ θησόμεθα, ἐπειδὴν δὲ νομοθετήσωμεν,
τοῖς νόμοις τοῖς κειμένοις πείθεσθαι, τοὺς δὲ μὴ πειθομένους κολάζειν, εἰ δεῖ τὰ τῆς
πόλεως καλῶς ἔχειν.*

Πρέπει δε, νομίζω, όταν μεν νομοθετούμεν, να αποβλέπωμεν εις το πώς θα κάμωμεν καλούς και ωφελίμους εις το κράτος νόμους, αφού δε νομοθετήσωμεν πλέον, να συμμορφούμεθα προς τους κειμένους νόμους και να τιμωρούμεν τους μη συμμορφουμένους, εάν θέλωμεν να ευτυχή η **πόλις***.

* δηλαδή η πατρίδα

4. Αισχύνης, Κατὰ Τιμάρχου 1.29, μετάφρ. Γ. Κορδάτος & Η. Ηλιού

Τί δὴ ποτε; ἄνθρωπε, τῇ πόλει, ὑπὲρ ἧς τὰ ὄπλα μὴ τίθεται ἢ διὰ δειλίαν μὴ δυνατὸς εἶ ἐπαμῦναι, μὴδὲ συμβουλεύειν ἀξίου.

Πώς το θέλεις, φίλε μου; Δεν μπορείς να δίδης συμβουλές εις την **πόλιν**, αφού δεν επήρες τα όπλα υπέρ αυτής, ή από δειλίαν την εγκατέλειψες ανυπεράσπιστον.

5. Ανδοκίδης, Περί τῶν μυστηρίων 1.4-5, μετάφρ. Α. Τυφλόπουλος

Ἐγὼ δέ, ὧ ἄνδρες, πολὺ τὴν ἐναντίαν τούτοις γνώμην ἔχω. ἄλλοθί τε γὰρ ὦν πάντα τὰ ἀγαθὰ ἔχειν στερόμενος τῆς πατρίδος οὐκ ἂν δεξαίμην τῆς [τε] πόλεως οὔτω διακειμένης ὥσπερ αὐτοὶ οἱ ἐχθροὶ λέγουσι, πολὺ γ' ἂν αὐτῆς μᾶλλον ἐγὼ πολίτης δεξαίμην εἶναι ἢ ἐτέρων πόλεων, αἱ ἴσως πάνυ μοι δοκοῦσιν ἐν τῷ παρόντι εὐτυχεῖν.

Εγώ, βέβαια, κύριοι, έχω ριζικά αντίθετη άποψη. Δεν θα δεχόμουν να μείνω αλλού όπου θα είχα όλα τα αγαθά αλλά θα μου στερούσαν την **πατρίδα**· ακόμη και αν η πόλη είναι στην κατάσταση που λένε οι εχθροί μου, θα προτιμούσα να είμαι πολίτης σε αυτήν παρά σε άλλες πόλεις, οι οποίες μπορεί να μου φαίνεται ότι ευημερούν τώρα σε μεγάλο βαθμό·

6. Αριστοφάνης, Βάτραχοι 1427-1429, μετάφρ. Θρ. Σταύρου

*Ευριπίδης: μισῶ πολίτην, ὅστις ὠφελεῖν πάτραν
βραδύς φανεῖται, μέγала δὲ βλάπτειν ταχύς,
καὶ πόριμον αὐτῷ, τῇ πόλει δ' ἀμήχανον.*

Πολίτη, αργό στο να ωφελεί την **πόλη***,
γοργό στο να τη βλάπτει, ανοιχτομάτη
για τον εαυτό του και για κείνη στείρο,
τον σιχαίνομαι.

* δηλαδή την πατρίδα

7. Αριστοφάνης, *Νεφέλαι* 1220, μετάφρ. Θρ. Σταύρου

Πασίας: Οὐδέποτε γε τὴν **πατρίδα** καταισχυνῶ ζῶν.

Μα τὴν **πατρίδα** ἐγὼ δε θα ντροπιάσω ποτέ όσο ζω.

(Παράβαλε σημεῖο 14)

8. Δημοσθένης, *Περὶ συντάξεως* 24, μετάφρ. Α. Ι. Γιαγκόπουλος

*καὶ πρότερον τούτου Περδίκκα τῷ κατὰ τὴν τοῦ βαρβάρου ποτ' ἐπιστρατεῖαν βασιλεύοντι Μακεδονίας, τοὺς ἀναχωροῦντας ἐκ Πλαταιῶν τῶν βαρβάρων ἀπὸ τῆς ἡττης διαφθείραντι καὶ τέλειον τάτύχημα ποιήσαντι τῷ βασιλεῖ, οὐκ ἐψηφίσαντο πολιτείαν, ἀλλ' ἀτέλειαν ἔδωκαν μόνον, μεγάλην καὶ τιμίαν, οἶμαι, καὶ σεμνήν τὴν αὐτῶν **πατρίδ'** ἡγούμενοι καὶ πάσης μείζον' εὐεργεσίας.*

Σε μια προηγούμενη ἀπὸ αὐτὴν περίπτωση ὅταν ὁ Περδίκκας, ὁ βασιλιάς τῆς Μακεδονίας τὴν ἐποχὴ τῆς Περσικῆς ἐκστρατείας, συνέτριψε τοὺς βαρβάρους ποὺ υποχωροῦσαν μετὰ τὴν ἡττα στὶς Πλαταιές καὶ ἔδωσε ἔτσι τὸ τελειωτικὸ χτύπημα στὸν Πέρση βασιλιά, δὲν παραχώρησαν σ' αὐτὸν πολιτικὰ δικαιώματα, ἀλλὰ τοὺς ἔδωσαν ἀπλῶς ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τοὺς φόρους, ἐπειδὴ, πιστεύω, θεωροῦσαν τὴν **πατρίδα** τοὺς μεγάλη, ἐνδοξη καὶ σεβαστὴ, ἀνώτερη ἀπὸ ὁποιαδήποτε εὐεργεσία.

9. Δημοσθένης, *Περὶ τοῦ στεφάνου* 289, μετάφρ. Α. Ι. Γιαγκόπουλος

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ

*Οἶδε **πάτρας** ἔνεκα σφετέρας εἰς δῆριν ἔθεντο
ὄπλα, καὶ ἀντιπάλων ὕβριν ἀπεσκέδασαν·
τμαρνάμενοι δ' ἀρετῆς καὶ δείματος† οὐκ ἐσάωσαν
ψυχάς, ἀλλ' Ἀΐδην κοινὸν ἔθεντο βραβῆ,
οὐνεκεν Ἑλλήνων, ὡς μὴ ζυγὸν αὐχένι θέντες
δουλοσύνης στυγεράν ἀμφὶς ἔχωσιν ὕβριν.
γαῖα δὲ πατρίς ἔχει κόλποις τῶν πλεῖστα καμόντων
σώματ', ἐπεὶ θνητοῖς ἐκ Διὸς ἦδε κρίσις·
μηδὲν ἀμαρτεῖν ἐστὶ θεῶν καὶ πάντα κατορθοῦν
ἐν βιοτῇ· μοῖραν δ' οὐ τι φυγεῖν ἔπορευ.*

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ

Οἱ προκείμενοι νεκροὶ γιὰ τὴν **πατρίδα** πήραν τὰ ὄπλα καὶ ταπείνωσαν τὸν ἀλαζόνα ἐχθρό.
Στὴ μάχη δὲν ἐσώσαν τὴ ζωὴ τοὺς,
ἀλλ' ὅρισαν τὸν Ἄδη ἀνδρείας καὶ δειλίας κοινὸ κριτὴ

για χάρη των Ελλήνων, για να μη βάλουν ζυγό στον αυχένα τους και κουβαλούν μαζί τους τον σκληρό της σκλαβιάς εξευτελισμό. Γη πατρική κρατά στα σπλάχνα της τα πολύπαθα κορμιά τους, γιατί αυτή για τους θνητούς η κρίση 'ναι του Δία. Απ' τους θεούς εξαρτάται η των σφαλμάτων αποφυγή και η των πάντων επιτυχία στη ζωή. Αλλά θνητός κανείς τη μοίρα ν' αποφύγει δεν μπορεί.

10. Θέογνις, Έλεγείαι Α 778

οὐδὲν ἄρ' ἦν φίλτερον ἄλλο πατρὸς.

Δεν υπάρχει τίποτε πιο αγαπημένο από την πατρίδα.

11. Θουκυδίδης, Ίστορίαι 2.60.4-6, μετάφρ. Ε. Κ. Βενιζέλος

ὁπότε οὖν πόλις μὲν τὰς ἰδίας συμφορὰς οἷα τε φέρειν, εἷς δ' ἕκαστος τὰς ἐκείνης ἀδύνατος, πῶς οὐ χρὴ πάντας ἀμύνειν αὐτῇ, καὶ μὴ ὁ νῦν ὑμεῖς δρᾶτε· ταῖς κατ' οἶκον κακοπραγίαις ἐκπεπληγμένοι τοῦ κοινοῦ τῆς σωτηρίας ἀφίεσθε, καὶ ἐμέ τε τὸν παραινέσαντα πολεμεῖν καὶ ὑμᾶς αὐτοὺς οἱ ξυνέγνωτε δι' αἰτίας ἔχετε. καίτοι ἐμοὶ τοιοῦτω ἀνδρὶ ὀργίζεσθε ὃς οὐδενὸς ἦσσαν οἶομαι εἶναι γνῶναί τε τὰ δέοντα καὶ ἐρμηνεῦσαι ταῦτα, φιλόπολις τε καὶ χρημάτων κρείσσω. ὃ τε γὰρ γνοὺς καὶ μὴ σαφῶς διδάξας ἐν ἴσῳ καὶ εἰ μὴ ἐνεθυμήθη· ὃ τε ἔχων ἀμφοτέρω, τῇ δὲ πόλει δύσνους, οὐκ ἂν ὁμοίως τι οἰκείως φράζοι· προσόντος δὲ καὶ τοῦδε, χρήμασι δὲ νικωμένου, τὰ ξύμπαντα τούτου ἐνὸς ἂν πωλοῖτο.

Αφού λοιπόν η μεν πόλις* είναι ικανή να βαστά τας ατυχίας των ιδιωτών, αλλ' εις ἕκαστος από αυτούς ἀνίκανος να βαστά τας ιδικάς της, οφείλομεν ὅλοι να την υποστηρίξωμεν και ὄχι να συμπεριφερώμεθα ὅπως σεις τώρα, οι οποῖοι, τρομαγμένοι από τας ἰδιαιτέρας σας δυστυχίας, παραμελεῖτε το ἔργον της σωτηρίας της πόλεως*, και κατηγορεῖτε ὄχι μόνον ἐμέ, ο οποίος συνεβούλευσα τον πόλεμον, αλλ' ἐπίσης τους ἰδίους εαυτούς, οι οποῖοι τον συναπεφασίσατε με ἐμέ. Και ὀργίζεσθε ἐναντίον ἀνδρός τοιοῦτου ὅπως ἐγώ, ο οποίος νομίζω ὅτι εἶμαι ικανώτερος από κάθε ἄλλον ὄχι μόνον να διαγνώσω τα δέοντα, ἀλλά και να διαφωτίσω περὶ αὐτῶν τους ἄλλους, και ἐπὶ πλεόν φιλόπατρις και ἀνώτερος χρημάτων. Διότι ο δυνάμενος να διαγνώσῃ τα δέοντα, ἀλλά παραλείπει να διαφωτίσῃ περὶ αὐτῶν τους ἄλλους, εἶναι το ἴδιον ὡς να μη ἀντελήφθῃ το πρέπον ὀρθῶς. Ὅστις πάλιν ἔχει και τα δύο αὐτά προσόντα, ἀλλά δεν ἔχει φιλοπατρίαν, δεν ἠμπορεῖ να ὀμιλήσῃ με την ἰδίαν ἀφιλοκερδῆ ἀφοσίωσιν διὰ το κοινόν συμφέρον. Αλλ' ἐάν και φιλοπατρίαν ἔχη, εἶναι ὅμως κατώτερος χρημάτων, τα πάντα ἠμποροῦν να θυσιασθούν χάριν αὐτῶν.

* ἐννοεῖ την πατρίδα

12. Ισοκράτης, *Πρὸς Νικοκλέα 2.15*, μετάφρ. Μ. Πρωτοψάλτης

*Ἄρχεσθαι μὲν οὖν ἐντεῦθεν χρὴ τοὺς μέλλοντάς τι τῶν δεόντων ποιήσῃν, πρὸς δὲ τούτοις φιλόφρονον εἶναι δεῖ καὶ **φιλόπολιν**· οὔτε γὰρ ἵππων οὔτε κυνῶν οὔτ' ἀνδρῶν οὔτ' ἄλλου πράγματος οὐδενὸς οἷόν τε καλῶς ἄρχειν, ἂν μὴ τις χαίρῃ τούτοις ὧν αὐτὸν δεῖ ποιῆσθαι τὴν ἐπιμέλειαν.*

Λοιπὸν ἐκεῖνοι, που πρόκειται να κάμουν κάτι απ' ὅσα πρέπει, απ' ἐδῶ μὲν πρέπει να αρχίζουν, ἀλλὰ πρέπει συγχρόνως να εἶναι φιλόφρονες καὶ να αγαποῦν τὴν **πόλιν** των· διότι δὲν εἶναι δυνατόν οὔτε ἵππους, οὔτε σκύλους, οὔτε ανθρώπους, οὔτε κανένα ἄλλο πράγμα να εξουσιάζη κανεὶς καλὰ, εἰάν δὲν αισθάνεται χαρὰν δι' αὐτά, διὰ τὰ ὁποῖα πρέπει να φροντίζει.

13. Καλλίνος, *Απ. 1 West*, μετάφρ. Σ. Μενάρδος

τιμῆν τε γὰρ ἔστι καὶ ἀγλαὸν ἀνδρὶ μάχεσθαι γῆς πέρι.

Εἶναι τιμὴ κι εἶναι χαρὰ στο παλικάρι ἡ μάχη για τὴν **πατρίδα**.

14. Λυκούργος, *Κατὰ Λεωκράτους 76-77*, μετάφρ. Κ. Θ. Αραπόπουλος *Ὅρκος των Αθηναίων Εφήβων*

*Οὐκ αἰσχυνῶ τὰ ἱερὰ ὄπλα, οὐδὲ λείψω τὸν
παραστάτην ὅπου ἂν στοιχήσω· ἀμυνῶ δὲ καὶ ὑπὲρ
ἱερῶν καὶ ὁσίων καὶ οὐκ ἐλάττω παραδώσω τὴν **πατρίδα**,
πλείω δὲ καὶ ἀρείω κατὰ τε ἑμαυτὸν καὶ μετὰ ἀπάντων,
καὶ εὐηκοήσω τῶν ἀεὶ κραινότων ἐμφρόνως. καὶ τῶν
θεσμῶν τῶν ἰδρυμένων καὶ οὓς ἂν τὸ λοιπὸν ἰδρῦσονται
ἐμφρόνως· ἐὰν δὲ τις ἀναιρεῖ, οὐκ ἐπιτρέψω κατὰ τε
ἑμαυτὸν καὶ μετὰ πάντων, καὶ τιμήσω ἱερὰ τὰ πάτρια.
Ἱστορες θεοὶ Ἄγραυλος, Ἐστία, Ἐνυώ, Ἐνυάλιος, Ἄρης καὶ
Ἀθηναῖ Ἀρεία, Ζεὺς, Θαλλῶ, Αὐξῶ, Ἥγεμόνη, Ἡρακλῆς, [...]*

Δεν θα καταισχύνω τὰ ἱερὰ ὄπλα, οὐδέ θα εγκαταλείψω τὸν σύντροφόν μου, με ὁποιοδήποτε καὶ αν ταχθῶ εἰς τὴν γραμμὴν· θα ἀμυνθῶ δε καὶ ὑπὲρ των ἱερῶν καὶ ὁσίων καὶ μόνος καὶ μαζί με πολλούς. Τὴν δε **πατρίδα** δὲν θα παραδώσω μικροτέραν, ἀλλὰ μεγαλυτέραν καὶ ἰσχυροτέραν ἀπὸ ὅ,τι θα τὴν παραλάβω. Θα σέβωμαι τὰς ἀποφάσεις των δικαστηρίων, θα πείθωμαι δε εἰς τους κειμένους νόμους καὶ ὅσους ἄλλους θα θέσῃ ὁ λαὸς ἐν συμπνοίᾳ· καὶ αν κανεὶς καταλύῃ τους νόμους ἢ δὲν πείθεται εἰς αὐτούς, δὲν θα ἐπιτρέψω τούτο, θα ἀμυνθῶ δε καὶ μόνος καὶ με πολλούς. Πρὸς τούτοις τὰ πάτρια ἱερὰ θα τιμήσω. Μάρτυρες τούτων ας εἶναι ἡ Ἄγραυρος, ὁ Ἐνυάλιος Ἄρης, ὁ Ζεὺς, ἡ Αὐξῶ, ἡ Θαλλῶ καὶ ἡ Ἥγεμόνη.

15. Ξενοφών, *Αγησίλαος 7.1*, μετάφρ. Π. Βλαχάκος & Γ.Α. Ράπτης

Ὡς γε μὴν (Ἀγησίλαος) **φιλόπολις** ἦν καθ' ἓν μὲν ἕκαστον μακρὸν ἂν εἴη γράφειν· οἴομαι γὰρ οὐδὲν εἶναι τῶν πεπραγμένων αὐτῷ ὃ τι οὐκ εἰς τοῦτο συντείνει. ὡς δ' ἐν βραχεῖ εἶπεῖν, ἅπαντες ἐπιστάμεθα ὅτι Ἀγησίλαος, ὅπου ᾤετο τὴν **πατρίδα** τι ὠφελήσειν, οὐ πόνων ὑφίετο, οὐ κινδύνων ἀφίστατο, οὐ χρημάτων ἐφείδετο, οὐ σῶμα, οὐ γῆρας προύφασίζετο, ἀλλὰ καὶ βασιλέως ἀγαθοῦ τοῦτο ἔργον ἐνόμιζε, τὸ τοὺς ἀρχομένους ὡς πλεῖστα ἀγαθὰ ποιεῖν.

Θα μακρολογούσα βέβαια να γράψω για κάθε περίπτωση χωριστά σε ποιο βαθμό αγαπούσε (ο Αγησίλαος) την **πόλη*** του. Πιστεύω λοιπόν ότι δεν υπάρχει τίποτε απ' όσα είχανε, που να μην ενισχύει αυτήν την άποψη. Κοντολογής όλοι ξέρουμε καλά ότι ο Αγησίλαος σε οποιαδήποτε περίπτωση πίστευε ότι θα ωφελήσει την **πατρίδα**, δεν λογάριαζε τους κόπους, δεν προσπαθούσε ν' αποφύγει τους κινδύνους, δεν λυπόταν τα χρήματα, δεν έβρισκε ως δικαιολογία τη σωματική του κατάσταση, ούτε τα γεράματα, αλλά πίστευε ότι αυτό είναι το καθήκον του σωστού βασιλιά, να κάνει όσο περισσότερα καλά μπορεί σ' αυτούς που κυβερνά.

* δηλαδή την πατρίδα

16. Ξενοφών, *Ίέρων 5.3*, μετάφρ. Τ. Βουρνάς

ἔτι δὲ **φιλόπολιν** μὲν ἀνάγκη καὶ τὸν τύραννον εἶναι· ἄνευ γὰρ τῆς **πόλεως** οὔτ' ἂν σῶζεσθαι δύναίτο οὔτ' εὐδαιμονεῖν·

Ακόμα πρέπει ο τύραννος ν' αγαπά την **πόλη*** του, γιατί χωρίς την πολιτεία δεν μπορεί ούτε να υπάρξει, ούτε να ευδαιμονεί.

* δηλαδή την πατρίδα

17. Ξενοφών, *Κύρου Ἀνάβασις 3.1.2-3*, μετάφρ. Γ. Δ. Ζευγώλης

Ἐπεὶ δὲ οἱ στρατηγοὶ συνειλημμένοι ἦσαν καὶ τῶν λοχαγῶν καὶ τῶν στρατιωτῶν οἱ συνεπόμενοι ἀπωλώλεσαν, ἐν πολλῇ δὴ ἀπορίᾳ ἦσαν οἱ Ἕλληνες, ἐννοούμενοι ὅτι ἐπὶ ταῖς βασιλέως θύραις ἦσαν, κύκλω δὲ αὐτοῖς πάντῃ πολλὰ καὶ ἔθνη καὶ πόλεις πολέμια ἦσαν, ἀγορὰν δὲ οὐδεὶς ἔτι παρέξειν ἔμελλεν, ἀπειχόν δὲ τῆς **Ἑλλάδος** οὐ μείον ἢ μύρια στάδια, ἡγεμῶν δ' οὐδεὶς τῆς ὁδοῦ ἦν, ποταμοὶ δὲ διεῖργον ἀδιάβατοι ἐν μέσῳ τῆς **οἴκαδε** ὁδοῦ, προυδεδώκεσαν δὲ αὐτοὺς καὶ οἱ σὺν Κύρῳ ἀναβάντες βάρβαροι, μόνοι δὲ καταλειμμένοι ἦσαν οὐδὲ ἵππεά οὐδένα σύμμαχον ἔχοντες, ὥστε εὐδελον ἦν ὅτι νικῶντες μὲν οὐδένα ἂν κατακάνοιεν, ἠττηθέντων δὲ αὐτῶν οὐδεὶς ἂν λειφθεῖ· ταῦτ' ἐννοούμενοι καὶ ἀθύμως ἔχοντες ὀλίγοι μὲν αὐτῶν εἰς τὴν ἐσπέραν σίτου ἐγεύσαντο, ὀλίγοι δὲ πῦρ ἀνέκαυσαν, ἐπὶ δὲ τὰ ὄπλα πολλοὶ οὐκ ἦλθον ταύτην τὴν νύκτα, ἀνεπαύοντο δὲ ὅπου ἐτύγχανον ἕκαστος, οὐ δυνάμενοι καθεύδειν ὑπὸ λύπης καὶ

πόθου πατρίδων, γονέων, γυναικῶν, παίδων, οὓς οὔποτ' ἐνόμιζον ἔτι ὄψεσθαι. οὔτω μὲν δὴ διακείμενοι πάντες ἀνεπαύοντο.

Όταν είχαν πιαστεί οι στρατηγοί και είχαν σκοτωθεῖ όσοι τους ακολουθούσαν από τους λοχαγούς και τους στρατιώτες, οι Έλληνες βρίσκονταν σε μεγάλη αμηχανία. Σκέφτονταν πως ήταν κοντά στ' ανάκτορα του βασιλιά και πως ολόγουρά τους υπήρχαν πολλές φυλές και πόλεις εχθρικές, και κανένας πια δεν επρόκειτο να τους δώσει ν' αγοράσουν τρόφιμα. Έπειτα (σκέφτονταν) πως βρίσκονταν μακριά από την **Ελλάδα** όχι λιγότερο σχεδόν από δέκα χιλιάδες στάδια, δεν είχαν κανέναν οδηγό για το δρόμο και τους εμπόδιζαν να πάνε στην **πατρίδα** απέραντα ποτάμια. Ακόμα πως τους είχαν προδώσει οι βάρβαροι που ακολουθούσαν τον Κύρο στην εκστρατεία, κι είχαν μείνει μόνοι, χωρίς να έχουν ούτε έναν ιππέα σύμμαχο. Έτσι ήταν ολοφάνερο πως αν νικούσαν, κανέναν δεν θα μπορούσαν να σκοτώσουν, ενώ αν έβγαιναν νικημένοι δεν θα έμενε ούτε ένας ζωντανός. Αυτά βάζοντας στο μυαλό τους και μην έχοντας διάθεση, λίγοι δοκίμασαν εκείνο το βράδυ φαγητό και λίγοι άναψαν φωτιά. Πολλοί δεν πήγαν αυτήν τη νύχτα στο στρατόπεδο, παρά πλάγιασαν όπου έτυχε καθένας. Δεν μπορούσαν να κοιμηθούν από τη θλίψη και από τη λαχτάρα που είχαν για την **πατρίδα**, για τους γονιούς, για τις γυναίκες, για τα παιδιά, που είχαν τη γνώμη πως ποτέ δεν θα τους ξαναδούν. Με τέτοια διάθεση λοιπόν ξάπλωσαν όλοι για ν' αναπαυτούν.

18. Όμηρος, Ίλιάς Μ 243, μετάφρ. Ιάκωβος Πολυλάς

εἷς οἰωνὸς ἄριστος, ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης

Ένα σημάδι μόνον είναι καλόν, να προμαχείς για την γλυκιά **πατρίδα**.

19. Όμηρος, Όδύσσεια α 55-59, μετάφρ. Δ. Μ. Μαρωνίτης

*τοῦ θυγάτηρ δύστηνον ὀδυρόμενον κατερύκει,
αἰεὶ δὲ μαλακοῖσι καὶ αἰμυλίοισι λόγοισι
θέλγει, ὅπως Ἰθάκης ἐπιλήσεται· αὐτὰρ Ὀδυσσεύς,
ἴεμενος καὶ καπνὸν ἀποθρῶσκοντα νοῆσαι
ἦς γαίης, θανέειν ἰμείρεται.*

Η θυγατέρα του (δηλ. η Καλυψώ) λοιπόν τον Οδυσσέα κατακρατεί, δύστυχο κι οδυρόμενο·

λόγια γλυκά προφέροντας και μαλακά σαν χάδια, τον θέλγει ακατάπαυστα, για να ξεχάσει την Ιθάκη. Εκείνος όμως, βυθισμένος στον καημό του, να δει καπνό **της πατρικής του γης** ψηλά να ανηφορίζει, απελπισμένος εύχεται τον θάνατο.

20. Όμηρος, *Όδύσσεια* I 25-28, μετάφρ. Δ. Μ. Μαρωνίτης

*αὐτὴ δὲ χθαμαλὴ πανυπερτάτῃ εἰν ἀλὶ κεῖται
πρὸς ζόφον, αἶ δέ τ' ἄνευθε πρὸς ἠῶ τ' ἠέλιόν τε,
τρηχεῖ', ἀλλ' ἀγαθὴ κουροτρόφος· οὐ τοι ἐγὼ γε ἦς
γαίης δύναιμι γλυκερώτερον ἄλλο ἰδέσθαι.*

Αν είναι χαμηλή η **Ιθάκη**, βρίσκεται όμως πιο ψηλά στην αλμυρή τη θάλασσα και προς τη δύση· τα άλλα νησιά, μακραίνοντας, κοιτούν τον ήλιο στο ξημέρωμα. Τραχιά, κι όμως καλή, τρέφει τα παλληκάρια της λαμπρά — εγώ δεν ξέρω να 'χω δει κάτι γλυκύτερο **απ' τη γη** της.

21. Όμηρος, *Όδύσσεια* I 34-36, μετάφρ. Δ. Μ. Μαρωνίτης

*οὐδὲν γλύκιον ἦς πατρίδος οὐδὲ τοκῆων
γίγνεται, εἴ περ καὶ τις ἀπόπροθι πίονα οἶκον
γαίῃ ἐν ἄλλοδαπῇ ναίει ἀπάνευθε τοκῆων.*

Τίποτε άλλο πιο γλυκό από **πατρίδα** και γονιούς, έστω κι αν κάποιος κατοικεί σε τόσο πλούσιο σπίτι αλλά σε τόπο ξένο, απόμακρο, απ' τους δικούς του χωρισμένος.

22. Πλάτων, *Κρίτων* 51a, μετάφρ. Β. Τόγιας

μητρός τε καὶ πατρὸς καὶ τῶν ἄλλων προγόνων ἀπάντων τιμιώτερόν ἐστιν πατρίς καὶ σεμνότερον καὶ ἀγιώτερον.

Και από τη μητέρα και από τον πατέρα κι απ' όλους τους άλλους προγόνους το πιο πολύτιμο, το πιο σεβαστό, το πιο ιερό, το ανώτερο αγαθό είναι η **Πατρίδα**.

23. Πλάτων, *Κρίτων* 51b, μετάφρ. Β. Τόγιας

σέβεσθαι δεῖ καὶ μᾶλλον ὑπεῖκειν καὶ θωπεύειν πατρίδα χαλεπαίνουσιν ἢ πατέρα, καὶ ἢ πείθειν ἢ ποιεῖν ἅ ἂν κελεύῃ, καὶ πάσχειν ἐάν τι προστάτῃ παθεῖν ἡσυχίαν ἄγοντα.

Έχουμε χρέος να σεβόμαστε και να υποτασσόμαστε και να καλοπιάνουμε, όταν οργίζεται, περισσότερο την **Πατρίδα** παρά τον πατέρα, και αν τυχόν δεν βρίσκουμε σωστές τις εντολές της ή να προσπαθούμε να την πείθουμε ή να εκτελούμε όσα προστάζει.

24. Πολύβιος, *Ίστορία* 1.14.4, μετάφρ. Ν. Δ. Τριανταφυλλόπουλος

καὶ γὰρ φιλόφιλον εἶναι δεῖ τὸν ἀγαθὸν ἄνδρα καὶ φιλόπατριν.

Ο καλός πρέπει ν' αγαπά τους φίλους και την πατρίδα.

25. Σοφοκλής, *Ἀντιγόνη* 182-188, μετάφρ. Ι. Ν. Γρυπάρης

*ὅστις ἀντὶ τῆς αὐτοῦ πάτρας
φίλον νομίζει, τοῦτον οὐδαμοῦ λέγω.
ἐγὼ γάρ, ἴστω Ζεὺς ὁ πάνθ' ὀρῶν ἀεὶ,
οὔτ' ἂν σιωπήσαιμι τὴν ἄτην ὀρῶν
στείχουσιν ἀστοῖς ἀντὶ τῆς σωτηρίας,
οὔτ' ἂν φίλον ποτ' ἄνδρα δυσμενῆ χθονὸς
θείμην ἐμαυτῶ.*

Κι ὅποιος ἀπ' τὴν πατρίδα του πιο πάνω
βάζει ἓνα φίλον, αὐτὸν ἐγὼ τον ἔχω
για τίποτα, γιατί —και μάρτυράς μου
ἀς εἶναι ὁ Δίας που ὅλα τα βλέπει πάντα—
ποτέ ἐγὼ δε θα σώπαινα, ὅταν βλέπω
να ἔρχεται μὴ καταστροφή στὴν πόλη
ἀντὶ τῆς σωτηρίας· κι οὔτε ποτέ μου
θα ἔκανα φίλο ἓναν ἐχθρό τῆς χώρας.

26. Σοφοκλής, *Φιλοκτήτης* 1213-1217, μετάφρ. Ι. Ν. Γρυπάρης

*ὦ πόλις ὦ πόλις πατρία,
πῶς ἂν εἰσίδοιμί σ' ἄθλιός γ' ἀνὴρ,
ὅς γε σὰν λιπῶν ἱερὰν λιβάδ',
ἐχθροῖς ἔβαν Δαναοῖς
ἀρωγός· ἔτ' οὐδὲν εἶμι.*

Πατρίδα μου, ὦ πατρίδα μου,
ὦ χώρα τῶ γονιώ μου,
και με τί μάτια ὁ ἀθλιὸς θενα σ' ἐβλεπετα,
που πήγα τ' ἀγιασμένα σου νερά
να παρατήσω
κι ἀφήνοντάς σε, τους ἐχθρούς μου Δαναούς
ξεκίνησα να βοηθήσω;
Ἀχ τίποτα δεν εἶμαι πια!